

Själv mord, mord och kultur. En jämförelse av tio länder i Europa.¹

PER CARLSON¹, ILKKA MÄKINEN¹, DENNY VÅGERÖ^{1,2}

¹ Sociologiska institutionen, Stockholms universitet

² Institutet för Social Forskning, Stockholms universitet

1. Inledning

Sambandet mellan mord och självmord har länge studerats ur ett sociologiskt perspektiv. Durkheims elev *Maurice Halbwachs* (1930) fann ett negativt samband mellan dem på kollektiv nivå. Själv mord och mord var för honom motsatser i den "sociala organismen" (*le corps social*), där det ena fenomenet ersatte det andra. På individuell nivå härstammar de två, enligt honom, från samma orsak (Verkko 1951). Halbwachs antaganden påminner om *Freuds* sena arbeten. Forskningen inom området grundar sig teoretiskt ofta, explicit eller implicit, på några av *Freuds* antaganden om människans omedvetna drifter. Freud talade om *Thanatos* och *Eros*, dödsdriften och livsdriften. Dödsdriften, ansåg Freud, kunde gå ut antingen över en själv eller någon annan. "It really seems as though it is necessary for us to destroy some other thing or person in order not to destroy ourselves, in order to guard against the impulses to self-destruction. A sad disclosure for the moralist" (Freud, 1933/53:105).

Denna dödsdrift ansåg han ligga bakom grymhet, aggressioner, självmord och mord. *Thanatos* kan driva oss till att mörda, oss själva eller någon annan. Freud betraktade drifterna som biologiskt bestämda och lika viktiga när det gäller bestämmandet av individens beteende. De två instinkterna balanserar varandra (Hjelle & Ziegler, 1992:92). *Freuds* texter är ofta fulla av snåriga och obskyra formuleringar, som t ex att "målet för allt liv är döden" och att alla instinkter strävar mot återupprättandet av ett tidigare tillstånd vilket för allt levande skulle vara det livlösa, döda (Freud, 1989:44ff). Den här delen av *Freuds* psykodynamik är kanske den mest kontroversiella. Många psykoanalytiker av idag tar avstånd från just den (Hjelle & Ziegler, 1992:93). Problemen för den sociolog som använder sig av psykoanalytisk teori borde inte vara mindre. Den psykoanalytiskt inspirerade teorin om att mord och självmord, även på aggregerad nivå, står i ett omvänt förhållande till varandra kan dock testas empiriskt.

Flera sociologer har antagit detta omvända samband mellan mord och självmord. Henry & Short är kanske de mest kända av dem. 1954 utkom "Homicide and Suicide". Självmord och mord ses här som alternativa aggressiva handlingar som båda bottnar i frustration. Man skriver explicit om "the choice between suicide and homicide" (Henry & Short, 1968:67). Det som bestämmer vilket en frustrerad människa väljer är hennes yttre begränsningar. Hög status är lika med få yttre begränsningar och kan leda till självmord. Låg status innebär fler yttre begränsningar. Man ger andra skulden och blir mer benägen att begå mord än självmord. Henry & Short finner själva empiriskt stöd för sina hypoteser. Gold (1958) däremot hävdar att "valet" mellan självmord och mord först och främst är ett psykologiskt problem som bara delvis bestäms av individens plats i det sociala systemet. "We will focus on socialization as the process by which sociological factors are translated into determinants of a psychological choice between directions of aggression" (Gold, 1958:651). Aggression ses tydligt som en obehaglig kraft och vi erbjuds ett val mellan dess olika uttrycksformer.

Lester (1987) har kritiserat föreställningen att mord och självmord skulle vara "populära motsatser" eller positivt relaterade och hävdar att man inte kan finna några entydiga mönster. Lester studerade amerikanska samhällens mord- och självmordstal och förde in faktorer som t ex subkulturens status och majoritetens hudfärg. Lester kritiseras av Franke, Thomas och Queenen (1977). De anser att Lester även borde ha tagit hänsyn till mordens och självmordens skilda åldersfördelning. Självmordstalen är nämligen högst hos de äldre och mordtalen högst hos de unga. Med hänsyn till kön, ålder, civilstånd och hudfärg fann de positiva samband mellan mord och självmord i subgrupperna. De skriver avslutningsvis: "Theories relating a subculture of violence and anomie (and hostility) of marital disorganisation to homicide and suicide, respectively, may be extended to both forms of lethal violence" (Franke, Thomas och Queenen, 1977:155).

En handfull teorier och undersökningar om mordets och självmordets relation har således resulterat i skiftande hypoteser. Den vanligaste (Halbwachs, Henry & Short, Gold m fl) är att samhällens mordtal skulle stå i ett motsatsförhållande till självmordstalen. Det betyder att samhällen med höga mordtal skulle ha låga självmordstal och att dessa tillsammans skulle mäta människans inneboende aggression.¹ Dessa tankar bottnar ofta i psykoanalytiska antaganden om att mord och självmord är alternativa former av aggressioner. Hos Gold ges de en mer individuell psykologisk tolkning. Franke, Thomas & Queenen kommer fram till att amerikanska stater mord- och självmordstal är positivt associerade, vilket motsäger de freudianskt inspirerade teorierna. Lester menar att det inte går att se något mönster. Den "freudianska" kopplingen mellan de två fenomenen är tyd-

ligen inte självklar. Även den motsatta hypotesen är omstridd. Frågan om ett omvänt eller positivt samband råder är möjlig att testa empiriskt. Syftet med denna uppsats är att göra detta samt att tolka de erhållna resultaten.

2. Syfte

Genom ett närmare studium av tio europeiska länder vill vi undersöka 1) på vilket sätt ländernas mord- och självmordstal förhåller sig till varandra och 2) om man kan finna empiriskt stöd för i litteraturen framförda teorier i sammanhanget, särskilt den av Freud inspirerade teorin om ett omvänt samband, samt 3) om en alternativ kulturell förklaring till uppkomna samband är möjlig.

3. Material

Länderna som studeras är Belgien, Danmark, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Nordirland, Spanien, Storbritannien och Västtyskland. För varje land har uppgifter om dödsfall i åldrarna 15–74 år i dödsorsakerna mord (inkl dråp) och självmord (säkra + osäkra fall) samlats in för åren 1970, 1975, 1980, 1985 och 1988. Det insamlade materialet kommer ifrån WHO's årsbok *World Health Statistics Annual*. Alla tio länderna finns representerade för varje tidpunkt. Beträffande Belgien har 1979 års tal använts för 1980 och data från 1986 för 1985. Befolkningsstatistiken, antalet män och kvinnor i 5-års åldersgrupper, har samlats från FN:s *The Sex and Age Distributions of Population 1990*. För befolkningssiffror 1988 har nationella publikationer använts.

Data kring värderingar härstammar ursprungligen från World Values Survey, som under perioden 1981–83 lät 28764 slumpvis² utvalda personer, 18 år och äldre, i 22 länder besvara en enkät om sina värderingar i bl a religiösa, moraliska och politiska frågor (Harding, Phillips & Fogerty 1986:8f). I denna undersökning använder vi en del av det europeiska materialet. De ca 12500 intervjupersonerna representerar 200 miljoner västeuropéer. Vi använde de 23 av ca 350 frågor vilka grupperats som "morally debatable behaviour". Frågorna var desamma för alla men nationella opinionsinstitut producerade och distribuerade frågeformulären, var och en på sitt språk (Ibid, s 238). Denna studie bestämde vårt val av länder för vilka vi samlade in data om mord och självmord.

4. Metod

Dödligheten i mord och självmord har beräknats som åldersstandardiserade dödstal (antal fall/100000 personer x år). Som standardpopulation, från vilken de olika åldersgruppernas vikter har bestämts, användes WHO's standardiserade åldersfördelning för Europa (*World Health Statistics Annual 1980*).

Män och kvinnor har undersökts separat eftersom dödligheten skiljer sig betydligt åt mellan könen. För frågeställningarna 1 och 2 ovan har tillvägagångssättet varit att mäta rangkorrelationer (Spearman) mellan ländernas mord- och självmordstal 1970, 1975, 1980, 1985 och 1988 samt regressionsanalys.

För att besvara frågeställning 3 har rangkorrelationer mätts mellan dessa dödsorsaker och vissa värderingar i de olika länderna. För att få en bild av hur värderingarna förhöll sig till varandra, genomfördes en faktoranalys av 23 frågor i World Values Survey.

Det är viktigt att vara medveten om innebörden i begrepp som "attityd", "värdering" och "kultur". De befinner sig på olika nivåer; attityd uppfattas som något individuellt och kultur som något kollektivt. I denna undersökning står värderingar i fokus. World Values Survey försökte mäta individers värderingar. Vi sammanförde individernas svar i varje land och skapade ett medelvärde för respektive fråga (den genomsnittliga intensiteten). De individuella värderingarna har aggregerats för att de ska kunna ge oss en bild av de nationella kulturena. Vi uppfattar m a o aggregerade individuella värderingar som nationella kulturella drag.

5. Resultat

Nedan presenteras först samband mellan mord- och självmordstal och efter det dessas samband med värderingar.

5.1 Relationen mellan mord- och självmordstal

I tabell 1 redovisas *som exempel* mäns och kvinnors mordtal och självmordstal i de tio länderna 1980. Vi kan notera att Danmark har högst självmordstal bland både män och kvinnor. Mord (på män) är vanligast i Nordirland, därefter Italien, medan mord på kvinnor är vanligast i Danmark och Belgien. Ländernas rangordning vad gäller självmordstalen är mycket konstant över tid (data redovisas ej här).

Land	Själv mord/100000 inv 15-74 år				Mord/100000 inv 15-74 år			
	M	rang	Kv	rang	M	rang	Kv	rang
Belgien	33.4	4	17.4	2	2.0	4	1.6	2
Danmark	52.6	1	28.4	1	1.0	10	1.7	1
Frankrike	33.9	2.5	12.9	4	1.5	6.5	0.8	6.5
Irland	13.4	7	6.7	7	1.6	5	0.5	9.5
Italien	12.2	8	5.4	8	4.0	2	0.9	5
Nederländerna	16.3	5	9.7	5	1.2	8.5	0.6	8
Nordirland	10.2	9	5.2	9	10.9	1	1.1	3
Spanien	8.7	10	3.4	10	2.2	3	0.5	9.5
Storbritannien	14.2	6	8.1	6	1.2	8.5	0.8	6.5
Västtyskland	33.9	2.5	15.6	3	1.5	6.5	1.0	4

Källa: WHO

Tabell 1. Åldersstandardiserade självmords- och mordtal i åldersgruppen 15-74 år 1980.

Ländernas inbördes rangordning för mäns resp kvinnors självmordstal är i stort sett identisk ($r_s=0.96$). Danmark har de överlägset högsta talen både för män och kvinnor och Spanien de allra lägsta. Likheten i rangordningarna av självmordstal för män och kvinnor låter förstå att landsspecifika och köns gemensamma förhållanden, t ex kulturella förhållanden, är viktiga bestämmande faktorer för självmord. Mordtalet för män visar inget samband med mordtalet för kvinnor ($r_s=-0.05$).

I tabell 2 redovisas sambandet mellan ländernas åldersstandardiserade mordtal och självmordstal, mätt med Spearmans rangkorrelationskoefficient för de fem tidpunkterna.

År	Män	Kvinnor
1970	0.08	0.72*
1975	-0.36	0.24
1980	-0.73*	0.58
1985	-0.15	0.70*
1988	-0.36	0.66*

* $p < 0.05$

Källa: WHO

Tabell 2. Rangkorrelationerna mellan tio europeiska länders åldersstandardiserade mord- och självmordstal i åldersgruppen 15-74 år 1970-1988.

Tabell 2 visar att sambandet mord-själv mord mestadels är negativt för män men genomgående positivt för kvinnor. Med tanke på att det är männen som begår nästan samtliga mord, beror de kvinnliga mordtalen emel-

lertid främst på manligt beteende. I ett land (Danmark) är kvinnor mer utsatta för mord än män (tabell 1).

För att få en bättre uppfattning om hur relationen mellan mord- och självmordstalen såg ut, genomfördes en regressionsanalys. För de tio länderna finns fem observationer (1970, -75, -80, -85 och -88), vilket tillsammans utgör 50 observationer. Fig 1 visar ett starkt positivt samband mellan mord- och självmordstal för kvinnor och ett svagare omvänt samband för män.

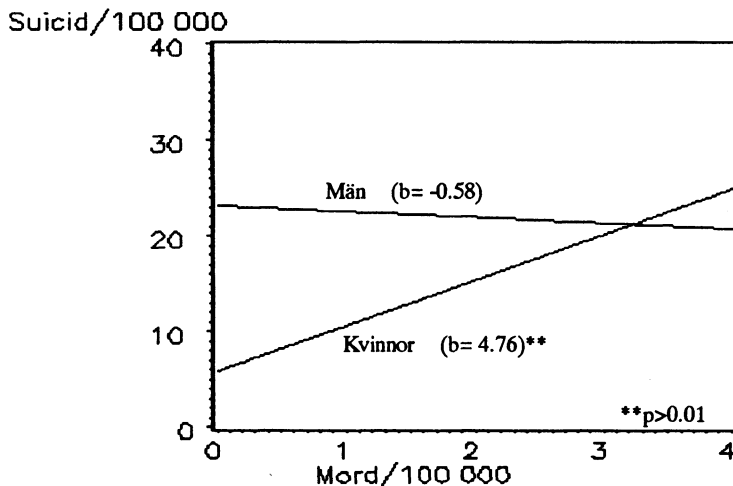

Fig 1. Regressionslinjerna för män resp kvinnor i modellen mordtal-självmordstal i tio europeiska länder 1970-88.

Sambandet mellan mord- och självmordstal för kvinnor är positivt och signifikant. När det gäller männen är inte resultaten lika klara. Mordtalen är negativt associerade till självmordstalen men sambandet är inte signifikant.³

Resultaten av rangkorrelationer och regression är liktydiga. Det finns ett betydelsefullt positivt samband mellan ländernas mord- och självmordstal bland kvinnor och för män en möjligen negativ relation.

5.2 Värderingar och självmord

För att undersöka vissa kulturella värderingar lät man i World Values Survey respondenterna ta ställning till en mängd påståenden av olika slag. Bl a fick de på en skala 1-10 ta ställning till i hur hög grad de tolererade en rad mer eller mindre moraliskt diskutabla handlingar. Det visade sig bl a att den genomsnittliga toleransen gentemot självmord i Europa hamnade ungefär i mitten bland alla handlingar de utfrågade fick ta ställning till. Man har också på olika sätt försökt mäta hur sekulariserade männi-

skorna är. De intervjuade fick beskriva sin inställning till Gud och hur de uppfattar andras inställning till Gud. Man fann att kristna trosföreställningar fortfarande spelar en stor roll i alla de undersökta länderna. Det finns dock intressanta skillnader. De länder där Guds betydelse i människors medvetande är störst är Irland, Nordirland, Italien och Spanien. Minst är den i Danmark, Frankrike, Nederländerna och Västtyskland.

Vi analyserade 23 frågor i denna studie. Medelvärden för varje land på en viss fråga har korrelerats med självmords- och mordtalen. Nedan redovisas samband med självmordsförekomst för de värderingar, där detta samband var starkast (tabell 3).

	Män	Kvinnor
Guds betydelse	-0.83**	-0.73*
<i>Tolerans gentemot . . .</i>		
abort	0.68*	0.56
eutanasi	0.76**	0.68*
homosexualitet	0.72*	0.70*
prostitution	0.77**	0.72*
självmord	0.78**	0.63*
skilsmässa	0.68*	0.54
*p<0.05 **p<0.01		

Tabell 3. Sambanden (rangkorrelationer) mellan några kulturella värderingar och självmordstal i åldersgruppen 15–74 år 1980 i tio länder.

Det finns ett tydligt samband mellan dessa värderingar och självmordstalen. Av de 23 värderingar som uppmätts har de ovanstående starkast samband med självmordsförekomsten hos både män och kvinnor. Två av värderingarna (mot abort och skilsmässa) var inte signifikanta för kvinnor men tillhörde ändå de allra starkaste korrelaterna. Koefficienterna är mycket lika, vilket borde betyda att de korrelerar starkt inbördes. Det gemensamma för dessa värderingar verkar vara deras religiösa och sexuella anknytning. Länder med toleranta värderingar och en mindre gudsmedveten befolkning har följaktligen högre självmordstal. Resultaten för män och kvinnor är påfallande lika.

5.3 Värderingar och mord

Mordtalens relation till värderingarna är inte lika entydiga. I tabell 4 presenteras de värderingar som visade de starkaste sambanden med mordtalen, för män och kvinnor.

	Män	Kvinnor
Guds betydelse	0.79**	-0.33
<i>Tolerans gentemot . . .</i>		
abort	-0.66	0.32
eutanasi	-0.84**	0.27
homosexualitet	-0.88**	0.09
prostitution	-0.85**	0.10
självmord	-0.81*	0.07
skilsmässa	-0.58	0.38
(att) öka snålskjuts	-0.02	-0.74**
(att) undvika meddela		
parkeringskada	-0.20	-0.76**
*p<0.05 **p<0.01		

Tabell 4. Sambanden (rangkorrelationer) mellan några kulturella värderingar och mordtal i åldersgruppen 15–74 år 1980 i tio länder.

Mäns mordtal har starkast samband med samma värderingar som självmordstalen. Här är sambanden dock omvända. Länder med en större religiös och sexuell tolerans och länder där Gud spelar en mindre roll i människors medvetande har således lägre mordtal. Detta ger en antydning till en förklaring av det i tabell 2 och fig 1 funna negativa sambandet mellan mord och självmord när det gäller män.

Skillnaden mellan de länder där män resp kvinnor är mest utsatta för mord är påtaglig. Män är mest utsatta i länder där gudstron är stark. För kvinnor fann vi ett svårförklarat mönster. De värderingar som genomgående visade den närmaste kopplingen med de kvinnliga mordtalen var de "civilrättsliga" (Inglehart, 1990) värderingarna.

5.4 Strukturer hos värderingar

Inglehart genomförde en roterad faktoranalys (metod: varimax) för att få en uppfattning om hur samtliga undersökta värderingar förhöll sig till varandra. De religiösa och sexuella värderingarna, lade sig på samma faktor, som också förklarade störst andel av variationen (Inglehart, 1990:183). Vi genomförde samma faktoranalys med land som enhet och erhöll lika resultat. Vi antar därför att denna grupp av värderingar utgör ett sammanhängande komplex, som kan vara centralt i beskrivningen av kulturer.

6. Diskussion

Vid en jämförelse av tio europeiska länder fann vi att manliga och kvinnliga självmordstal hade tydligt samband. Länder med höga manliga tal hade också höga kvinnliga tal. Landsspecifika och könsgemensamma förhål-

landen måste antas vara betydelsefulla för detta samband, t ex kulturella förhållanden. I länder med höga manliga och kvinnliga självmordstal tenderade kvinnans utsatthet för mord vara högst. Kvinnors mord- och självmordstal var därför positivt korrelerade. Mäns mord- och självmordstal tycktes däremot vara negativt korrelerade. Det negativa sambandet mellan mord och självmord inom den europeiska manliga befolkningen skulle möjligen kunna anföras till stöd för de teorier som Henry & Short utvecklat, och som vi menar inspirerats av Freuds teori om Thanatos. Sambandet var dock inte säkert. Det mestadels starkare positiva sambandet i den kvinnliga befolkningen är förenligt med Franke, Thomas & Queenens mer "kulturellt" inspirerade analys.

Genom att analysera kulturellt bestämda värderingars samband med både mord- och självmordstal fann vi ett bakomliggande mönster, som ger en rimlig förklaring till de på ytan så märkliga sambanden mellan mord- och självmordstal. Vi fann tydliga samband mellan en grupp värderingar och självmord, resp mord på aggregerad nivå. De värderingar som gav starkast utfall var de man skulle kunna betrakta som religiösa eller sexuella. Denna grupp värderingar fann vi, och före oss Inglehart, utgöra ett sammanhängande komplex. I Ingleharts faktoranalys av 16 länder, utifrån World Values Survey, omfattande samma frågor som vi använt här, urskiljdes tre kluster av värderingar vilka benämndes "monoteism", "familjens okränkbarhet" och "the civil order". Inom den första faktorn, den viktigaste, hade "Guds betydelse" den starkaste laddningen (0.77). Om denna grupp värderingar påverkar både mäns självmordsbenägenhet och deras mordbenägenhet, men i olika riktning, har vi en förklaring till att mordtal och självmordstal korrelerar negativt bland män. Att ett komplex av värderingar med religiös och sexuell färgning skulle kunna utgöra gemensam bakomliggande faktor bakom självmords- och mordtal är klart möjligt. I länder där Gud uppfattas som mer betydelsefull är både män och kvinnor mindre självmordsbenägna, medan mäns mordbenägenhet (män begår nästan samtliga mord) är relativt hög. I dessa länder är det dessutom så att mord främst är en inördes manlig affär. Kvinnor utsätts i högre grad i mer sekulariserade kulturella traditioner. Frågan om betydelsen av kulturella skillnader inom ett visst land har vi ej berört. Det är dock väl känt att religiös och kulturell tillhörighet har betydelse för både självmordsförekomst och kriminalitet (se t ex. Durkheim 1989). En stark prediktor för både självmordsförekomst och våld, som t ex alkohol (Norström 1988a), är kopplad till såväl religion som kultur. Alkohol kan dock knappast bidra till ett omvänt samband mellan mord och självmord.

Den post-durkheimska sociologiska litteraturen inom detta område är inte övertygande. I *Självmodret*, drog Durkheim följande slutsats: "If suicide and homicide often vary inversely to one another, it is *not* because they are two different aspects of the same phenomenon" (Durkheim,

1989:358). Efter Durkheim, och under inflytande av psykoanalytisk teori har denna insikt gått förlorad.⁴ Snarare än Freuds "Thanatos" tycks det handla om djupt liggande kulturella mönster. Snarare än Golds "directions of aggression" vill vi se specifika kulturella impulser. Med Kroeber och Parsons kan vi betrakta kultur som "... transmitted and created contents and patterns of values, ideas, and other symbolic meaningful systems of factors in the shaping of human behaviour..." (Kroeber & Parsons 1958:14f).

I denna undersökning har vi uppfattat de aggregerade individuella värderingarna som nationella kulturella drag. Kroeber och Parsons synsätt på kultur passar därför väl in i detta sammanhang. Vi fann relativt tydliga mönster av värderingar, kopplade till symboliska meningsbärande tanke-system, vilka har betydelse för mänskligt handlande. Vi fann specifikt att de dessutom var kopplade till benägenhet att begå mord och självmord, men i olika grad och på olika sätt för män och kvinnor.

Avslutningsvis vill vi göra några metodologiska reflektioner. Är enkla jämförelser, omfattande endast tio länder, av mordtalens och självmordstälens nivå och vanligheten av vissa värderingar i dessa länder av något som helst värde för att fastställa kulturella inflytanden på mord och självmord? Uppenbarligen är de inte tillräckliga för att belägga kausala samband. Denna svaghet delar vår studie dock med de studier som här blivit föremål för kritik, liksom med de studier som blivit klassiker inom genren. Vår kritik bör därför vara lika legitim som dessa studier. Henrys och Shorts försök att förklara varför självmord och mord hör ihop faller ytterst tillbaka på en jämförelse av mordtal och självmordstal i 21 delstater i USA (1958:87, tabell 3). Rangkorrelationen kan beräknas till -0.64 och produktmomentkorrelationen till -0.66 (något som författarna dock inte gör). Durkheims diskussion av varför katolsk religionstillhörighet skyddar mot självmordsrisk går ytterst tillbaka på en jämförelse av fem europeiska länder, alla tysktalande. Av dessa fem har Durkheim skapat 12 observationer, genom att inkludera flera olika tidsperioder (Durkheim 1989:154, tabell XVIII). Durkheims analys av sambandet mellan utbildning och självmord går tillbaka på en jämförelse av sexton italienska provinser, grupperade som tre klasser (164, tabell XIX), och hans analys av skilsmässa och självmord går tillbaka på sju europeiska länder grupperade i tre klasser (259, tabell XXV). Det är denna typ av jämförelser som utgjort empirisk ryggrad i den sociologiska självmordslitteraturen och för vilka de flesta sociologer okritiskt bugar. Det är först nyligen som större empiriska studier baserade på individuella data och mer sofistikerade metoder blivit möjliga (Valkonen & Martelin, 1988), men jämförelser av aggregerade data har knappast spelat ut sin roll, särskilt som en metodutveckling på området pågår (Norström 1988b, 1988c). Frågan om kulturella inflytandens betydelse för självmord och mord får vi därför anledning att återkomma till.

NOTER

- ¹ Denna uppsats har möjliggjorts av *Forskningsrådsnämndens* anslag nr 920060:6 A 9-17-5 till projektet "The European Suicide" inom vilket denna delstudie bildar en självständig delundersökning.
- ² "To get an index of preference for suicide over homicide, we can divide the suicide rate by the sum of the suicide rate and the comparable homicide rate: (Suicide rate/Suicide rate + Homicide rate)." (Gold 1958:657)
- ³ "In each country a random selection of sampling points was made according to a geographical distribution ensuring that all types of area (rural, urban etc) were represented according to their proportion in the population; within these sampling points respondents were selected *either* at random from the population or from electoral lists in those countries where suitable lists of individuals or households were available (Denmark, Great Britain, Northern Ireland, Belgium; Netherlands, Rep of Ireland), *or* by means of quota sampling, with quotas set by age, sex and occupation, on the basis of census data (France, Italy, Spain, West Germany)." (Harding, Phillips & Fogarty, 1986:237f).
- ⁴ En linjär regressionsmodell analyserades, för män resp kvinnor, med en dummy-variabel för varje tidpunkt 1970–1988. Ingen av dummy-variablerna, män eller kvinnor, hade dock någon signifikant betydelse för modellen.
- ⁵ Henry och Short, tex avfärdar Durkheims skeptiska slutsats på ett par rader (Henry & Short, 1968:137). Durkheim polemiserade givetvis inte mot Freud, utan mot Ferri och Morselli, som såg det omvända sambandet som en absolut lag. Samma psykologiska konstitution låg bakom både mord och självmord, nämligen en konstitution som kännetecknades av organismens förfall. Mördare och självmordsfall var degenererade och impotenta ansåg man. Durkheim ägnar ca 20 sidor åt att bemöta denna och liknande teorier (Durkheim, 1989:338ff).

REFERENSER

- Durkheim, E. (1989) *Suicide. A Study in Sociology*. London: Routledge.
- Franke, Thomas & Queenen (1977) "Suicide and homicide: Common sources and consistent relationships", *Social Psychiatry*. 12:149–156.
- Freud, S. (1933/53) *New introductory lectures on psychoanalysis, Anxiety and instinctual life. I* "J. Strachey (ed.) in collaboration with A. Freud: *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*". London: The Hogarth Press and the Institute for Psycho-analysis.
- Freud, S (1989) *Beyond the pleasure principle*. Standard ed. New York: W. W. Norton & Co Inc.
- Gold, M. (1958) "Suicide, Homicide and the socialisation of aggression", *American Journal of Sociology*. 63:651–661.
- Halbwachs, Maurice (1930) *Les Causes du Suicide*. Paris: Alcan.
- Harding, Phillips & Fogarty (1986) *Contrasting Values in Western Europe*. London: Mac-Millan.
- Henry & Short, (1968) *Suicide and Homicide* New York: Free Press.
- Hjelle, L & Ziegler, D. (1992) *Personality theories; basic assumptions, research, and applications*, 3rd ed. Singapore: McGraw-Hill International ed.
- Inglehart, R. (1990) *Culture shift in advanced industrial society*. New Jersey: Princeton University Press.
- Lester, D. (1987) "Murders and suicide: Are they polar opposites?", *Behavioral sciences and the law*. 5:49–60.
- Lester, D. (1988) "Regional analysis of suicide and homicide rates in the USA", *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 23:202–205.

- Lester, D. (1989) "National suicide and homicide rates: correlates versus predictors", *Social Science and Medicine*. 29:1249–1252.
- Norström, T. (1988a) "Alcohol and suicide in Scandinavia", *British Journal of Addiction*. 83:553–559.
- Norström, T. (1988b) "Deriving relative risks from aggregate data. 1. Theory", *Journal of Epidemiology and Community Health*. 42:33–335.
- Norström, T. (1988c) "Deriving relative risks from aggregate data. 2. An application to the relationship between unemployment and suicide", *Journal of Epidemiology and Community Health*. 42:336–340.
- United Nations (1991) *The Sex and Age Distributions of population, The 1990 Revision*. New York.
- Valkonen, T. & Martelin, T. (1988) "Occupational class and suicide: an example of elaboration of relationship", *Research Report*. 222. Helsinki: Dept of Sociology, University of Helsinki.
- Verkko, V (1951) "Homicides and Suicides in Finland and their dependencies on National Character", *Scandinavian Studies in Sociology*. 3. Copenhagen: G.E.C. Gads Forlag.
- World Health Organization, *World Health Statistics Annual*, 1970–1992.

SUMMARY

Per Carlson, Ilkka Mäkinen och Denny Vågerö

Suicide, Homicide and Culture. A Comparison of Ten European Countries.

The present study investigates the way in which the homicide and suicide rates of ten European countries are related to each other. Is there empirical support for a psychoanalytically based hypothesis of a reverse relationship between homicide and suicide? Or are certain cultural values and patterns more important for such links? Rank correlations and regressions of age-standardised suicide and homicide rates, for men and women in the European countries were conducted. Similar analyses in relation to values as defined by World Values Survey were also performed. There was a slight tendency for countries with high homicide rates to have low suicide rates, and vice versa (among men). For women, however, the relationship was found to be positive and stronger throughout. Countries with high female homicide rates often also had high female suicide rates. The cultural values which could be associated most closely with suicide and homicide rates were religiously and sexually coloured moral attitudes. Suicide rates were lower in countries where God plays a greater role in peoples' consciousness. Countries where attitudes to abortion, euthanasia, divorce etc were negative, usually also had lower suicide rates for both sexes. The relationship between homicide rates and these attitudes was, for men, the opposite. In countries with a strong belief in God and low religious and sexual tolerance the male but not the female risk of being murdered is higher than in countries with a weaker belief in God. The hypothetical relation between homicide and suicide rates, suggested by psychoanalytically inspired theories, seems to be more readily explained by cultural patterns, in particular a complex of attitudes towards religious and sexual matters.